

шений» (2009), «Правова доктрина України: у 5 т. Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права» (2013 (укр.), 2017 (англ.), у співавт.). «Суб'єкти туристичної діяльності» (2013, у співавт.), «Проблеми господарського процесуального права» (2014, у співавт.), «Проблеми господарського законодавства та його застосування» (2014, у співавт.), «Проблеми права екологічної безпеки» (2016, у співавт.) та ін.

Брала участь у розробці ГКУ, ПКУ, ЗКУ, законопроектів «Про господарську діяльність у сфері рекреації», «Про пріоритетний розвиток рекреаційного господарства в Україні», «Про рекреаційний фонд України», «Про сільське господарство», «Про питну воду», «Про статус міста», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про музеї та музейну справу», «Про безпечність і якість харчових продуктів», «Про туризм», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» та ін. Була членом Науково-консультативної ради при ВГСУ.

Відмінник освіти України (2011), нагороджена Почесною грамотою МОН України (2009), відзначена нагрудним знаком МОН України «За наукові та освітні досягнення» (2015).

А. П. Гетьман.

БОТАНІЧНИЙ САД – різновид територій ПЗФ України, наук.-дослідний та культ.-просвітницький заклад, у межах якого створюються необхідні умови для вивчення, акліматизації, культивування, розмноження в спеціально ство-

рених умовах, ефективного господ. використання рідкісних і типових видів місц. і світ. флори шляхом створення, поповнення та збереження бот. колекцій, ведення наук., навч. і освіт. роботи щодо збереження генофонду росл. світу.

Перші Б. с. були створені в Європі в сер. 16 ст. у м. Лейпциг (Німеччина) 1542 та у м. Піза (Італія) 1543.

В Україні функціонують Б. с., підпорядковані НАН України (Нац. Б. с. НАН України ім. Миколи Гришка у Києві, Донецький та Криворізький Б. с. НАН України) та підпорядковані ін. установам.

Львівська та київ. колекції тропічних і субтропічних рослин, з колекцій усіх Б. с., внесені до держ. реєстру наук. об'єктів, що становлять нац. надбання країни.

Загалом в Україні налічується 31 Б. с.

Прав. режим територій Б. с. регулюється ЗУ «Про природно-заповідний фонд України», «Про екологічну мережу України».

У Б. с. створюються ділянки рідкісних і звичайних рослин, а також місц. природ. рослинності. Розрізняють Б. с. держ. та місц. значення.

Б. с. загальнодерж. значення є наук.-дослідними природоохорон. установами.

Б. с. місц. значення у встановленому порядку може бути надано статус наук.-дослідної установи.

Ділянки землі та водного простору з усіма природ. ресурсами вилучаються з господ. використання і надаються Б. с. у порядку, встановленому цим Законом та ін. законодавчими актами України.

На території Б.с. забороняється будь-яка діяльність, що не пов'язана з виконанням покладених на них завдань і загрожує збереженню колекцій флори.

У межах Б. с. для забезпечення необхідного режиму охорони та ефективного використання можуть бути відокремлені такі зони: експозиційна (її відвідування дозволяється в порядку, що встановлюється адміністрацією Б. с.); наук. (до складу зони входять колекції, експериментальні ділянки тощо, на її відвідування мають право лише співробітники Б. с. у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, а також спеціалісти ін. установ з дозволу адміністрації саду); заповідна (відвідування її забороняється, крім випадків, коли воно пов'язане з проведенням наук. спостережень); адм.-госп.

Зонування території Б. с. проводиться відповідно до Положення про Б. с. та Проекту організації території Б. с., що розробляється спеціалізованими наук. та проектними установами і затверджується органом, у підпорядкуванні якого перебуває Б. с., за погодженням з: центр. органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природ. середовища – щодо Б. с. загальнодерж. значення; органами центр. виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природ. середовища на місцях, а на території АРК – органом виконавчої влади АРК з питань охорони навколишнього природ. середовища – щодо Б. с. місц. значення.

За потреби охорон. зони можуть установлюватися на територіях, прилеглих до окремих Б. с.

Розміри охорон. зон визначаються відповідно до їх цільового призначення

на основі спец. обстежень ландшафтів та госп. діяльності на прилеглих до Б. с. територіях.

В охорон. зонах не допускаються будівництво пром. та ін. об'єктів, мисливство, розвиток госп. діяльності, яка може призвести до негативного впливу на території та об'єкти Б. с. Оцінка такого впливу здійснюється на основі екол. експертизи, що проводиться в порядку, встановленому зак-вом України.

Положення, що визначають режим кожної з охорон. зон територій Б. с., затверджуються держ. органами, які приймають рішення про їх виділення.

Охорон. зони Б. с. повинні враховуватись під час розробки проектно-планувальної та проектно-документації.

Наук.-дослідна робота на територіях Б. с. проводиться з метою вивчення природ. процесів, забезпечення постійного спостереження за їх змінами, екол. прогнозування, розробки наук. засад охорони, відтворення і використання природ. ресурсів та особливо цінних об'єктів.

Осн. напрями наук. досліджень на територіях Б. с. з урахуванням програм і планів наук.-дослідних робіт затверджуються НАН України та центр. органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природ. середовища.

Для ведення наук. досліджень у складі адміністрації Б. с. загальнодерж. значення створюються відповідні наук. підрозділи, структура, штати, кошторис витрат яких затверджуються органами, у підпорядкуванні яких перебувають зазначені об'єкти ПЗФ.

Координацію наук. досліджень на територіях та об'єктах ПЗФ України здійснює НАН України разом із центр.

органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природ. середовища.

Лит.: Ковтун О. М. Правові аспекти охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: автореф. дис. ... канд. юрид. н.: 12.00.06. К., 2008; Смарагдова мережа в Україні / О. Р. Болтачов [та ін.]; за ред. Л. Д. Проценка. К., 2011; Гетьман В. І. Національні природні парки України. К., 2012.

О. М. Ткаченко.

БРАКОНЬЄРСТВО – добування об'єктів тварин. світу з порушенням установлених для цього правил. Йдеться насамперед про правила полювання та рибальства. В Україні вони передбачені ЗУ «Про тваринний світ», «Про мисливське господарство та полювання» та ін. нормат. актами. Б. порушує порядок користування тварин. світом, негативно позначається на його відновленні.

Обов'язки боротьби з цим негативним явищем покладено на Мінприроди України, МВС України, спец. органи рибальського і мисливського контролю, місц. ради. Громад. контроль у цій галузі здійснюють УТМР, УТОП та деякі ін. об'єднання громадян. Особи, винні у незаконних рибальстві й мисливстві, притягаються до крим., адм. і матеріальної відповідальності.

Лит.: Шемшученко Ю. С., Мунтян В. Л., Розовский Б. Г. Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды. К., 1978; Энциклопедия охотника. К., 1996; Овдієнко В. В. Правове регулювання мисливства в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. н.: 12.00.06. Х., 2014.

Ю. С. Шемшученко.

БУФЕРНА ЗОНА (від англ. buff – «пом'якшення поштовхів») – певна територія (район), яка має на меті збереження 2-х або більше ін. територій (районів) (часто, але необов'язково, держав), на відстані один від одного, з тієї чи ін. причини.

Головною функцією Б. з. завжди є певний захист ін. територій від негативного впливу будь-яких факторів. Залежно від виду вказаних факторів виділяють три типи Б. з.: демілітаризовані зони, обмежувальні зони і зелені пояси. Зокрема, Б. з. створюються для запобігання насильству, захисту навколишнього середовища, захисту житлових та комерційних зон від пром. аварій або стихійних лих або з ін. причин.

Б. з. можуть бути виділені у складі суверенної держави, утворюючи буферну державу.

Б. з. часто реалізуються у вигляді великих нежилых регіонів (за аналогією з природ. заповідниками, але без туризму), які самі по собі є досить унікальними в багатьох частинах світу.

ЗУ «Про екологічну мережу» виділяє як складові елементи мережі – Б. з. До Б. з. екол. мережі належать території навколо ключових територій, які запобігають негативному впливу госп. діяльності на суміжних територіях.

До Б. з. нац. екомережі належать прибережні захисні смуги, водоохорон. зони, поlezахисні ліс. смуги і землі рекреаційного призначення.

Прав. режим прибережних захисних смуг і водоохорон. зон регулюється ЗКУ та ВКУ.

ЗУ «Про природно-заповідний фонд України» передбачає, що у Б. з. біосф. заповідника не допускається будівни-